

Otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku – aktuální témata

Otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku je komplexní a široký obor, do jehož péče patří nejen zevní, střední a vnitřní ucho („oto-“), horní cesty dýchací, tedy nos a vedlejší dutiny nosní („rino-“) a hrtan včetně hlasivek a části průdušnice („laryngo-“), ale také horní cesty polykací, tzn. hltan, částečně i jícen, smyslové orgány sluchu, rovnováhy, čichu a chuti, mizní systém v oblasti krku, slinné žlázy, štítná žláza a také nervstvo a obalové tkáně všech uvedených orgánů.

Aktuálním informacím České společnosti otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku (ČSORLCHHK) České lékařské společnosti J. E. Purkyně (ČLS JEP) byla 25. března věnována tisková konference ČLS JEP – a to i vzhledem ke dvěma významným dnům, které jí předcházely, konkrétně Den kochleárních implantátů (25. února) a Mezinárodní den sluchu (3. března). „Ztráta sluchu je pro člověka více zatěžující než ztráta zraku. Z laického pohledu se to může zdát zvláštní, ale je tomu skutečně tak. Člověk je tvor bytostně sociální a pro svou sociální interakci potřebuje řečovou komunikaci více než zrak,“ připomíná **prof. MUDr. Jan Plzák, Ph.D.**, předseda ČSORLCHHK ČLS JEP a přednosta Kliniky ORL a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN Motol, Praha.

Nedoslýchavost se podle dat Světové zdravotnické organizace (WHO) vyskytuje u 5 % světové populace, tj. 432 milionů dospělých a 34 milionů dětí. „V České republice se ročně narodí 100 000 až 120 000 dětí, 8–12 % novorozenců je rizikových, vyžadujících hospitalizaci na novorozenecké jednotce intenzivní péče. Z prováděného novorozeneckého screeningu sluchu vyplývá, že výskyt trvalé poruchy sluchu činí mezi fyziologickými novorozenci 0,1–0,4 %, a mezi rizikovými novorozenci 2–5 %. Z toho lze odvodit, že se v ČR ročně narodí 100 až 500 dětí s trvalou poruchou sluchu,“ uvádí **prof. MUDr. Viktor Chrobok, CSc., Ph.D.**, první místopředseda ČSORLCHHK ČLS JEP a přednosta Kliniky ORL a chirurgie hlavy a krku LF UK a FN Hradec Králové. Jedině včasný záchyt sluchové vady (trvalé poruchy sluchu) a následná rehabilitace sluchu může u dítěte zajistit rozvoj komunikačních schopností a zlepšení podmínek pro rozvoj řeči.

Screening sluchu novorozenců se v ČR provádí ještě v porodnici, obvykle 2.–3. den po narození, pomocí tzv. otoakustických emisí zjišťujících odpověď zevních vláskových buněk tzv. Cortiho orgánu (součásti hlemýždě vnitřního ucha) na zvukový podnět. Vyšetření je neinvazivní a novorozence nijak nezatěžuje, provádí se při běžném spánku nebo klidovém odpočinku. Screening sluchu novorozenců probíhá na třech úrovních: screening v porodnici, rescreening u ORL lékaře nebo foniatra a pedaudiologické centrum.

Screeningem sluchu bylo v roce 2022 pokryto 93,3 % živě narozených. Pokrytí screeningem se podle krajů pohybuje mezi 78,7 % a 97,7 %.

Screening sluchu v ČR absolvuje méně než polovina předškoláků

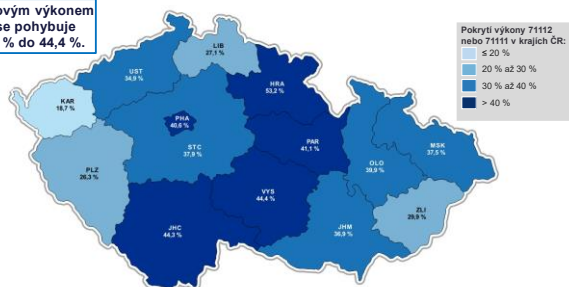
Ještě před zahájením školní docházky v rámci preventivní prohlídky v 5 letech věku probíhá druhý screening, při kterém by měl praktický dětský lékař odeslat dítě k audiologickému vyšetření na pracoviště ORL. I toto vyšetření metodou tzv. tónové prahové audiometrie je pro dítě zcela bezbolestné, vyžaduje ovšem jeho aktivní spolupráci – v tiché místnosti či v odhlučněné audiologické komoře jsou mu přehrávány přesně definované tóny a dítě na základě svého subjektivního vjemu oznamuje, zda je slyší, či ne.

„Screening sluchu u dětí ve věku 5 let je v ČR nepochybně nastaven správně, nicméně stále je prováděn u méně než poloviny dětí. Je proto třeba zvýšit informovanost o něm především u rodičů předškolních dětí,“ zdůrazňuje **prof. Chrobok**.

POKRYTÍ SCREENINGOVÝM VÝKONEM 71112 NEBO AUDIOMETRIÍ 71111 DLE KRAJE BYDLIŠTĚ – PRŮBĚŽNÉ VÝSLEDKY ZA ROK 2023

Pokrytí screeningovým výkonem nebo audiometrií se pohybuje v intervalu od 18,7 % do 44,4 %.

Kochleární implantace nahradí funkce vnitřního ucha

„Kochleární implantát je v současné době nejdokonalejší smyslovou náhradou, která je běžně klinicky používána. Slouží k rehabilitaci sluchu u pacientů, dětí i dospělých, kterým jiná forma rehabilitace nepomáhá. Celosvětově byl již překročen milion implantovaných pacientů, v České republice jsou zhruba 2000 uživatelů,“ konstatuje **doc. MUDr. Jan Bouček, Ph.D.**, člen výboru ČSORLCHHK ČLS JEP a zástupce přednosty Kliniky ORL a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN Motol, Praha.

Princip kochleární implantace spočívá v nahrazení ztracené nebo nevyvinuté funkce vnitřního ucha přesnou stimulací zakončení sluchového nervu v oblasti kochley (hlemýžďe) vnitřního ucha elektrickými impulzy. Tím vzniká sluchový vjem a pacient se v průběhu rehabilitace naučí díky plasticitě lidského mozku slyšet.

„Ve světě byla první kochleární implantace provedena na konci 60. let minulého století a rozvoj implantačních programů v širším měřítku nastal o 20 let později. U nás se kochleární implantace provádějí od roku 1987, kdy byla v bývalém Československu dokonce vyvinuta a použita původní tuzemská neuroprotéza. Při splnění přísných indikačních kritérií je v ČR tato péče plně hrazena z veřejného zdravotního pojištění. Přesto by potenciálních uživatelů mohlo být podstatně více, než je reálný počet implantovaných pacientů každý rok. Důraz na včasnou a efektivní rehabilitaci sluchu u dospělé populace je velmi důležitý, protože umožní snížit riziko pádů, zranění, nemocnosti, osamění, depresivních onemocnění a demence,“ zdůraznil **doc. Bouček**.

Nová šance i pro české pacienty – biologická léčba nosních polypů

Novinky z další oblasti ORL představil **MUD. Jan Vodička, Ph.D.**, vedoucí Rinologické sekce ČSORLCHHK ČLS JEP a přednosta ORL kliniky Pardubické nemocnice. Konkrétně se věnoval

možnostem biologické léčby chronické rinosinusitidy (dlouhodobého zánětu dutiny nosní a vedlejších nosních dutin, pro zjednodušení v textu dále „chronické rýmy“) s polypy. Polyp je vyklenutí sliznice v dutině nosní stopkatého charakteru, v tomto případě jsou polypy typicky vícečetné a oboustranné.

Pokročilý nález chronické rýmy s polypy

„Typickým projevem chronické rýmy s polypy je nosní neprůchodnost, výtok z nosu, zatékání hlenů do krku, poruchy čichu a tlak ve tváři,“ přiblížil **MUDr. Vodička** onemocnění, které svým nositelům výrazně ztrpčuje život a významně snižuje jeho kvalitu. *„Vždy je nutné, především při jednostranném nálezů polypů, vyloučit jinou patologii v dutině nosní, včetně nádorů či vrozené vývojové vady, např. vyřeznutí mozkových blan – meningokély. Také je nutné ujistit se, že se nejedná o tzv. sekundární rinosinusitidu, kdy polypy mohou být projevem třeba poruchy hybnosti řasinek, cystické fibrózy a dalších systémových granulomatózních onemocnění,“* dodává **MUDr. Vodička**.

Ne všichni pacienti s chronickou rýmou s polypy nutně vyžadují léčbu. Lehké formy pak dobře reagují na léčbu místními kortikosteroidy, tedy léky, které si pacient aplikuje přímo do dutiny nosní ve formě spreje. Pokud nedochází k uspokojivé kontrole příznaků (především neprůchodnosti nosní a ztrátě čichu), pak lze podat kortikosteroidy po krátkou dobu i ústy (perorálně).

„Dalším krokem v léčbě je chirurgické ošetření, které doznalo výrazného rozvoje na přelomu tisíciletí. Bez nutnosti řezu na kůži jsou pod kontrolou endoskopu dutina nosní a vedlejší nosní dutiny od polypů očištěny. Bohužel se i po této léčbě mohou polypy vracet,“ uvádí **MUDr. Vodička**.

V takovém případě lze nově využít i biologickou léčbu protilátkami proti proteinům, které se podílejí na rozvoji chronického zánětu, tzv. interleukinům a jejich receptorům.

„Biologická léčba přináší dobrý efekt nejen pro zprůchodnění nosu, ale u velké části pacientů dochází i ke zlepšení čichu. Navíc při aplikaci biologické léčby může dojít k příznivému ovlivnění dalších chorob, především astmatu a chronického zánětu středouší,“ dodává **MUDr. Vodička**.

Biologická léčba chronické rinosinusitidy s polypy je pacientům, pro které je vhodná, indikována a předepisována v centrech. Průběh léčby, vliv na příznaky a případné komplikace jsou sledovány v registru.

Česká společnost otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku ČLS JEP

www.otorinolaryngologie.cz